

HODNOTENIE ŠTÚDIA NA UNIVERZITE TRETIEHO VEKU Z POHLADU POSLUCHÁČOV

Mária Zanovitová¹, Dominika Kalánková¹,
Martina Lepiešová¹, Ivan Farský¹

¹Univerzita Komenského v Bratislave, Jesseniova lekárska fakulta v Martine,
Ústav ošetrovateľstva, Malá Hora 5, 036 01 Martin, Slovensko

Podáno: 11. 1. 2022, Prijato: 24. 3. 2022

Link to this article: <https://doi.org/10.11118/lifele20221201033>

To cite this article: ZANOVITOVÁ MÁRIA, KALÁNKOVÁ DOMINIKA, LEPIEŠOVÁ MARTINA, FARSKÝ IVAN. 2022. Hodnotenie štúdia na univerzite tretieho veku z pohľadu poslucháčov. *Lifelong Learning - celoživotní vzdělávání*, 12 (1): 33–55.

Abstrakt

Problematika vzdelávania starších ľudí patrí medzi aktuálne otázky súčasnosti a veľmi úzko súvisí s procesom aktívneho starnutia. Jej naliehavosť zvyrazňuje stále rastúci podiel starších ľudí v populácii obyvateľstva. Význam vzdelávania seniorov spočíva v pochopení úloh seniorského veku, v uľahčení adaptácie na zmenený spôsob života, v udržiavaní telesnej aj psychickej aktivity, v orientácii v modernom, rýchlo meniacom sa svete. Jednou z možností, ako zabezpečiť kvalitné vzdelávanie seniorov, sú Univerzity tretieho veku (UTV). Cieľom predkladanej štúdie bolo zistiť, ako poslucháči hodnotia štúdium na UTV z hľadiska ich spokojnosti s obsahom, cieľmi, s metódami, s lektormi ako aj s priebehom štúdia a zároveň identifikovať rozdiely v hodnotení štúdia na UTV na základe študijného programu, veku a pohlavia. Do štúdie bolo zapojených 95 poslucháčov UTV pri Jesseniovej lekárskej fakulte Univerzity Komenského v Martine (JLF UK) v dvoch študijných programoch Všeobecná medicína

a Starostlivosť o seniorov prostredníctvom dotazníka vlastnej konštrukcie. Najlepšie hodnotenou oblasťou bolo naplnenie očakávaní počas štúdia na UTV. Respondenti považujú za najväčší prínos vzdelávania na UTV získavanie a prehľbovanie nových vedomostí a nové zážitky. Respondenti výrazne ocenili pripravenosť lektorov a ich pedagogické zručnosti. Respondenti sa vyjadrovali k situačným a inštitucionálnym prekážkam štúdia na UTV, pričom pre väčšinu respondentov bola prekážkou dostupnosť vzdelávacej inštitúcie a vzdialenosť zástavky verejnej hromadnej dopravy. Boli zistené významné rozdiely medzi dvoma študijnými programami v hodnotení dĺžky prednášok, pričom poslucháči programu Všeobecná medicína boli s dĺžkou prednášky viac spokojní ako poslucháči programu Starostlivosť o seniorov. Významné rozdiely z hľadiska veku respondentov, sa týkali najmä dostupnosti a bariér vo vzdelávaní na UTV. Z hľadiska pohlavia boli zaznamenané významné rozdiely vo viacerých oblastiach, ženy, na rozdiel od mužov, lepšie hodnotili prínos štúdia na UTV, priebeh a dĺžku prednášok, štúdium na UTV naplnilo ich očakávania viac ako u mužov. Na základe analýzy a vyhodnotenia dotazníka by sme sa chceli zamerať v ďalšom období na zefektívnenie štúdia na UTV nielen z pohľadu poslucháčov ale aj lektorov. Nami uvedené výsledky tak môžu byť východiskom pre ďalší výskum v oblasti vzdelávania seniorov na UTV.

Kľúčové slová: aktívne starnutie, vzdelávanie seniorov, univerzita tretieho veku

EVALUATION OF THE STUDIES AT THE UNIVERSITY OF THE THIRD AGE FROM THE PERSPECTIVES OF ITS MEMBERS

Abstract

The issue of education for the elderly is one of the current topics and is closely related to the process of active ageing. Its urgency is underlined by the increasing proportion of the elderly in the population. The importance of senior education lies in understanding the tasks of

old age, facilitating adaptation to a changed lifestyle, and maintaining physical and mental activity within an orientation in a modern, rapidly changing world. Universities of the third age (U3A) are one of the options to ensure quality education for seniors. The presented study aimed to find out how the U3A members evaluate their study at U3A in terms of their satisfaction with the content, goals, methods, lecturers and course of the study; and to identify differences in the evaluation of the U3A study based on the study programme, age and gender. Through a self-designed questionnaire, the study involved 95 students, the U3A members at the Jessenius Faculty of Medicine, Comenius University in Martin (JFM CU), in the two study programmes, namely General Medicine and Senior Care. The best-evaluated area was the fulfilment of expectations during the study at U3A. Respondents consider the acquisition and deepening of new knowledge and new experience to be the most outstanding contribution of U3A education. Respondents significantly appreciated the readiness of lecturers and their pedagogical competence and skills. Respondents commented on the situational and institutional obstacles to studying at U3A; for most respondents, the obstacle was the accessibility of the educational institution and the distance to the public transport stop. Significant differences were found between the two study programmes in evaluating the length of lectures; the students of the General Medicine programme were more satisfied with the length of the lecture than the students of the Senior Care programme. Significant differences in terms of respondents' age were mainly related to accessibility and barriers in U3A education. In terms of gender, significant differences were noted in several areas; in contrast to men, women better rated the contribution of the U3A study, the course and length of lectures, and studying at U3A met their expectations more than men. In the following period, based on the analysis and evaluation of the questionnaire, we would like to focus on strengthening the studies at U3A not only from the members' perspective but also from the lecturers'. The results and findings presented can be a starting point for further research in the field of senior education at U3A.

Keywords: active ageing, senior education, university of the third age

Súčasný demografický vývoj poukazuje na výrazné zastúpenie seniorov v populácii a v súvislosti s daným vývojom sa do popredia dostáva otázka konceptu aktívneho starnutia. Svetová zdravotnícka organizácia definuje aktívne starnutie ako: „proces optimalizácie príležitostí pre zdravie ako spoluúčasť seniorov na spoločenskom živote, bezpečí a zvýšení kvality života v starobe (*World report on ageing and health*, 2015, s. 225). Termín „aktívne starnutie“ zahŕňa nielen starostlivosť o zdravie, ale hovorí aj o možnosti participácie seniorov na dianí v spoločnosti. Vzhľadom na koncept aktívneho starnutia je významné zaoberať sa vzdelávaním seniorov, ktoré zohráva dôležitú úlohu pri udržiavaní autonómie, zdravia a kvality života starších ľudí (Hošnjak *et al.*, 2020).

Problematika vzdelávania starších ľudí sa zaraďuje medzi aktuálne otázky súčasnosti. Jej naliehavosť zvyrazňuje stále rastúci podiel starších a starých ľudí v populácii obyvateľstva. Koncept celoživotného učenia, vzhľadom k fenoménu starnutia populácie a rastúcemu počtu seniorov, je aktuálnejší ako kedykoľvek predtým (Gracová, 2014). Každá ďalšia generácia vykazuje vyššiu vzdelanostnú a profesijnú úroveň i vyššiu mieru funkčnej gramotnosti v porovnaní s generáciou predchádzajúcou, pričom kvalita života seniorov sa kontinuálne zlepšuje. Súčasne v oblasti služieb rapídne narastá počet aktivít a výrobkov určených exkluzívne pre túto cieľovú skupinu, a to všetko podporuje rozvoj potreby vzdelávania seniorov (Krystoň, Šerák & Tomczyk, 2014).

Rozvoj vzdelávacích a edukačných aktivít seniorov je determinovaný viacerými činiteľmi. Na rozvoj vzdelávania seniorov nepochybne vplýva fakt, že narastá počet zastúpenia staršieho obyvateľstva v populácii a seniori sa stávajú špeciálnou cieľovou skupinou s osobitými edukačnými potrebami (Čornaničová, 2007). Menia sa aj očakávania súčasných seniorov od života v dôchodkovom veku. Do seniorského veku prichádzajú vo väčšom počte vzdelaní, finančne zabezpečení ľudia, relatívne v plnej životnej sile, na rozdiel od minulosti. Od dôchodkového veku očakávajú napredovanie jeho plnosti, nielen pasívne prežívanie života. Potrebu vzdelávania výrazne ovplyvňuje aj predlžujúci sa čas života človeka vo fáze staroby a následne aj snaha o kvalitu a dôstojnosť života v starobe (Čornaničová, 2007).

Z pedagogického hľadiska je vzdelávanie seniorov procesom, ktorý sa zameriava na intencionálnu edukáciu v starobe a tiež kladie dôraz na edukačné spôsoby pôsobenia na seniorskú populáciu. Pre seniorov predstavuje vzdelávanie komplexný jav. Okrem získavania nových poznatkov majú priestor pre

nadväzovanie sociálnych a interpersonálnych kontaktov a redukciu pocitu osamelosti. Taktiež im niektoré získané zručnosti pomáhajú začleňovať sa do spoločnosti, redukujú medzigeneračné bariéry a udržujú ich v dobrej psychickej a tiež fyzickej kondícii (Průcha & Veteška, 2014, s. 304).

Jednou z možností, ktorými sa moderná spoločnosť snaží riešiť otázku vzdelávania seniorov, sú univerzity tretieho veku (UTV). UTV predstavujú koncepciu programov celoživotného vzdelávania zameraných na vzdelávanie jednotlivcov prevažne postproduktívneho veku (Veteška, 2016). Vzdelávanie seniorov sa postupne stalo „štandardnou“ službou klasických univerzít a vysokých škôl pre spoločnosť. O tento typ vzdelávacích aktivít seniorov je narastajúci záujem, čo je dané stúpajúcim podielom ľudí v dôchodkovom veku. UTV patria k najviditeľnejším a najlepšie organizovaným formám seniorského vzdelávania (Čepelka, 2019). Organizačná forma UTV vychádza najčastejšie z materskej vysokej školy, pričom využíva jej štruktúry a zázemie, najmä lektorský potenciál vysokoškolských pedagógov. Témy vhodné k vzdelávaniu seniorov vychádzajú predovšetkým z potrieb a záujmov seniorov samotných. Ukazuje sa, že stabilne majú seniori najväčší záujem o problematiku zdravia a chorôb, starnutia a o sociálnu a právnu problematiku (Hegyí *et al.*, 2012; Špatěnková & Smékalová, 2015).

V slovenskej populácii seniorov sa záujem o štúdium na UTV neustále zvyšuje. UTV boli pri ich zakladaní pôvodne určené len pre seniorov, ale vplyvom zmien a nových požiadavok verejnosti bola veková hranica pre prijatie znížená aj pre mladších záujemcov. Dnes pripravujú UTV programy naďalej najmä pre ľudí v dôchodkovom veku, pre ľudí na invalidnom dôchodku i pre záujemcov v preddôchodkovom veku, všeobecne starších ako 40, 45 a 50 rokov v závislosti od možností konkrétnej UTV (Selecký, 2014).

Stránka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky uvádza, že Asociácia univerzít tretieho veku evidovala v roku 2019 z celkového počtu 1 milióna dôchodcov na Slovensku 7900 starších študentov zapojených do ďalšieho vzdelávania na UTV. Seniori majú aktuálne možnosť vybrať si túto formu vzdelávania na 18 UTV, ktoré spolu ponúkajú vyše 250 vzdelávacích programov a vytvárajú tak aktívnu vzdelávaciu sieť naprieč celým Slovenskom. Témy vzdelávania vychádzajú z odborného profilu materských univerzít, zo záujmu samotných študentov a z potrieb spoločnosti v oblastiach ako napríklad finančná gramotnosť, právne povedomie, či kritické myslenie. (MINEDU, 2019).

Motivácia k štúdiu na UTV je pomerne rôznorodá, nakoľko jednotlivci, ktorí sa rozhodli študovať na UTV, predstavujú heterogénnu skupinu v rôznom veku, s rôznym stupňom vzdelania, s rôznymi skúsenosťami, rôzneho spoločenského postavenia a pod. Ukázalo sa, že účasť na vzdelávaní a učení sa v seniorskom veku má pozitívne účinky a existuje niekoľko dôvodov, prečo by sa seniori mohli chcieť zapojiť do vzdelávania (Bjursell, 2019). K významným motívom vzdelávania v seniorskom veku patria najmä psychické a sociálne aktivity, získavanie sociálnych kontaktov, zníženie pocitu osamelosti a nepotrebnosti, naplnenie osobných záujmov, potreba doplniť si vedomosti, získanie nových poznatkov a informácií, starostlivosť o svoje telesné i duševné zdravie (Špatenková & Smékalová, 2015; Bjursell, 2019; Nováková & Lorenzová, 2020). Vzdelávanie seniorov uspokojuje najmä potreby afiliácie, uznania, sebaúcty, sebarealizácie a porozumenia (Čepelka, 2019).

Účasť seniorov na edukačných a vzdelávacích aktivitách môže v niektorých prípadoch výrazne ovplyvniť aj existencia veľkého množstva prekážok – bariér, ktoré sa premietajú nielen do oblasti týkajúcej sa účasti, respektíve neúčasti seniorov na vzdelávaní, ale aj do aspektov kvality a efektivity vzdelávania a spokojnosti seniorov. Prekážky a potenciálne bariéry edukácie seniorov môžu mať objektívny ale aj subjektívny charakter. Bariéry vyplývajúce zo subjektívnych podmienok edukácie seniorov spočívajú v obave zo znižovania schopností v senzorickej a kognitívnej oblasti. Taktiež môže ísť o nízke sebavedomie a s tým spojenú nedôveru vo vlastné schopnosti. Seniori tiež majú trému a strach z novej situácie, prekážkou môže byť aj nedostatok energie a vitality, nerozhodnosť. Potenciálne bariéry objektívneho charakteru sú finančná náročnosť, problémy transportu do miesta vzdelávania, nevyhovujúci čas konania prednášok, nedostatok informácií o ponuke vzdelávania na UTV, nevhodný výber miesta (budovy), v ktorej nie je bezbariérový prístup, či sťažený prístup seniorov k edukačným príležitostiam. Ďalšími bariérami, ktoré ovplyvňujú neúčasť seniorov na vzdelávaní, sú hlavne povinnosti spojené s domácnosťou a starostlivosťou o členov rodiny (Ondráková, 2012; Šerák, 2014; Špatenková & Smékalová, 2015). Všetky tieto prekážky a obmedzenia je potrebné pri príprave vzdelávacích programov na UTV brať do úvahy a v najvyššej možnej miere ich eliminovať.

Ako už bolo spomenuté, seniorský vek prináša so sebou aj viac myšlienok o vlastnom zdraví, o svojich zdravotných problémoch a o zdravotných problémoch svojich príbuzných. Príprava seniorov na starobu a ich vedomosti o zdravom spôsobe starnutia môžu v budúcnosti pozitívne ovplyvniť kvalitu

ich života vo vyššom veku. Možnosť štúdia a vzdelávania sa v oblasti medicínskych vied, zdravia a zdravého životného štýlu majú seniori aj na UTV pri Jesseniovej lekárskej fakulte v Martine (UTV JLF UK). Táto univerzita pôsobí v Martine už takmer 30 rokov.

V rámci UTV pri Jesseniovej lekárskej fakulte Univerzity Komenského (JLF UK) v Martine prebieha štúdium v dvoch študijných programoch: Všeobecná medicína a Starostlivosť o seniorov. V 3-ročnom študijnom programe Všeobecná medicína seniori postupne získavajú vedomosti z rôznych odborov medicíny, o práci s digitálnymi informáciami, oboznamujú sa s aktualitami v oblasti sociálnej starostlivosti o seniorov. Táto UTV už v počiatočných poskytuje praktické informácie o prvej pomoci pri niektorých chorobných stavoch. Seniori postupne získavajú základné vedomosti z predmetov teoretickej medicíny - anatómie, histológie, srdcovocievnej fyziológie, biochémie vo vzťahu k starnutiu. Lektori sa v prednáškach venujú aj prezentácii klinických poznatkov o výskyte, diagnostike, liečbe a prevencii ochorení rôznych orgánov a systémov. Obzvlášť užitočnými sú tréningy v Simulačnom výučbovom centre, tvoriace súčasť výučbového plánu. Absolvovanie programu prispieva k informovanosti ako zdravšie žiť, starnúť, prenášať získané vedomosti o ochrane a podpore zdravia do svojich rodín a svojho okolia (Buchancová *et al.*, 2017).

Druhý študijný program je 2-ročný študijný program Starostlivosť o seniorov a je zameraný na ošetrovateľskú starostlivosť o chorého najmä v domácom prostredí. Jednotliví lektori sa venujú ošetrovateľskej starostlivosti v domácom prostredí po teoretickej aj praktickej stránke u vybraných ochorení nervového, tráviaceho, dýchacieho systému a iných systémov ľudského tela. Osobitná oblasť sa spája so získavaním špecifických zručností pri ošetrovaní chorých s poruchami príjmu potravy (podávanie výživy sondou), vyprázdňovania (stomici, pacienti s permanentným katétrom), podávaní kyslíka a starostlivosti o tracheálnu kanylu v domácom prostredí. Program sa venuje starostlivosti o gerontopsychiatrického člena rodiny, možnostiam úľavy pri chronickej bolesti, rôznym spôsobom aplikácie liekov až po ošetrovanie vredu predkolenia, preležanín atď. Vo vybraných prednáškach, podobne, ako v programe „všeobecná medicína“, sú uplatňované niektoré prvky tréningu kognitívnych funkcií seniorov. Jednotlivé aktivity sú zamerané na pamäť, motiváciu, exekutívne funkcie, komplexné myšlienkové operácie ako napr. priestorovo-konštruktívne myslenie, logické myslenie, fantáziu, tvorivosť a pod. Špecifikom štúdia je okrem získavania teoretických

vedomostí aj praktická výučba (Buchancová *et al.*, 2017). Vďaka zameraniu programu „Starostlivosť o seniorov“ poslucháči hlbšie pochopia ako riešiť a zvládať nielen svoje zdravotné problémy, ale aj zdravotné problémy svojich blízkych. Uľahčenie života chorému, nezriedka životnému partnerovi, poskytovaním správnej možnej zdravotnej starostlivosti v domácom prostredí, má okrem dobrého osobného pocitu, v tejto súvislosti priamo viazaného na „zdravšieho“ opatrovateľa - seniora, aj nemalý spoločensky prospešný benefit (Határ, 2014).

Vo vzdelávaní na našej UTV sa snažíme prihliadať aj na určité špecifiká v zmysle involučných zmien seniorov - zhoršené kognitívne funkcie, zmyslové vnímanie, a preto je potrebné zvoliť taký prístup, ktorý by vyhovoval viac prijímateľovi informácie ako jej poskytovateľovi. Populárne sú preto prednášky v kombinácii s názornými ukážkami, demonštráciou, praktickým nácvikom, simulačnými metódami a pod. Na výučbe seniorov sa podieľajú vysokoškolsky vzdelaní pedagógovia fakulty, profesori, docenti, lekári a ďalší vedeckí pracovníci. Poslucháči majú voľný prístup k študijným materiálom a prednáškam prostredníctvom multimediálnej podpory výučby klinických a zdravotníckych disciplín MEFANET, k vydaným materiálom a k službám Akademickkej knižnice.

Za účelom zefektívňovania vzdelávania seniorov na našej UTV sa snažíme o hodnotenie štúdia zo strany študentov ale aj absolventov UTV pri JLF UK v Martine, na základe ktorého pristupujeme k určitým inováciám a zmenám v obsahu a organizácii študijných programov, v prispôbení sa poslucháčom v oblasti personálneho, časového a priestorového manažmentu vzdelávania na našej UTV.

1. CIELE ŠTÚDIE

Zistiť, ako poslucháči hodnotia štúdium na UTV a identifikovať rozdiely v hodnotení štúdia na UTV na základe študijného programu, veku a pohlavia.

2. METODOLÓGIA VÝSKUMU

Prierezový dizajn štúdie bol zvolený s cieľom zistiť, ako poslucháči hodnotia štúdium na UTV z hľadiska ich spokojnosti s obsahom, cieľmi, s metódami, s lektormi ako aj s priebehom štúdia. Súhlas s realizáciou výskumu bol získaný od vedúceho koordinátora štúdia na UTV.

Do výskumu bola zapojená UTV JLF UK v Martine, v Slovenskej republike, ktorá poskytuje štúdium na UTV v dvoch študijných programoch a to Všeobecná medicína a Starostlivosť o seniorov. Počet poslucháčov bol v akademickom roku 2018/2019 celkom 123, z toho 105 v študijnom programe Všeobecná medicína a 18 v študijnom programe Starostlivosť o seniorov. V rámci výskumu boli oslovení aj absolventi študijného programu Starostlivosť o seniorov v počte 45, nakoľko sa daný program otvára pre poslucháčov každý druhý rok. V rámci výskumu boli oslovení všetci poslucháči UTV, pričom boli informovaní o cieľoch štúdie, priebehu, ako aj zabezpečení anonymity a možnosti kedykoľvek odstúpiť z výskumnej štúdie. Z celkového počtu poslucháčov z nich 95 podpísalo informovaný súhlas a títo respondenti tvorili výskumný súbor. Z hľadiska rozdelenia súboru študovalo v študijnom programe Všeobecná medicína 53 respondentov a v študijnom programe Starostlivosť o seniorov 42 respondentov. Respondenti boli najmä ženy ($n=71$) vo veku medzi 49 až 80 rokov ($66,66 \pm 6,48$).

Zber údajov bol realizovaný na konci akademického roka 2018/2019 prostredníctvom dotazníka vlastnej konštrukcie. Dotazník bol autorkou (Zanovitová, 2018) vytvorený na podklade prehľadu literatúry (Knapík, 2017; Šerák, 2018; Verešová, 2014; Špatenková & Smékalová, 2015), a to vzhľadom na to, že nebol dohľadaný žiadny existujúci dotazník, ktorý by bol aplikovateľný na podmienky UTV v Slovenskej republike. Dotazník obsahuje celkom 42 položiek zoskupených do 7 oblastí, a to: prínos štúdia na UTV (12 položiek), priebeh prednášok na UTV a pripravenosť prednášajúcich (5 položiek), výklad učiva na prednáškach UTV (6 položiek), spôsob odovzdávania informácii (4 položky), technické a materiálno-didaktické zabezpečenie výučby (9 položiek) a dostupnosť a umiestnenie budovy vzdelávacej inštitúcie (5 položiek), naplnenie očakávaní (1 položka). Dané položky sú vyhodnocované prostredníctvom 5-bodovej Likertovej škály (5 – súhlasím; 4 – skôr súhlasím; 3 – neviem; 2 – skôr nesúhlasím; 1 – nesúhlasím). Prostredníctvom otázok s možnosťou dichotomizovaných odpovedí sme ďalej zisťovali čas prednášok UTV (vyhovujúci; nevyhovujúci), dĺžku prednášok (vyhovujúca; nevyhovujúca) a študijný program na UTV (Všeobecná medicína; Starostlivosť o seniorov). Z hľadiska demografických údajov sme zisťovali pohlavie a vek uchádzačov. Vek sme v rámci analýzy údajov kategorizovali do dvoch skupín a to respondenti do 65 rokov a respondenti nad 65 rokov.

Údaje boli analyzované v štatistickom programe SPSS 25.0. Deskriptívnu štatistiku (priemer, frekvencie, smerodajné odchýlky) sme využili pri analýze

dotazníka na úrovni jednotlivých položiek a oblastí. Negatívne formulované položky boli v rámci analýzy údajov prekódované. Inferenčnú štatistiku sme využili pri identifikácii rozdielov v hodnotení štúdia na UTV na základe študijného programu, veku, pohlavia, dĺžky prednášok a času, kedy prebiehajú prednášky. Pred analýzou údajov sme hodnotili normálnu distribúciu údajov prostredníctvom Kolmogorovho-Smirnovovho testu, ktorý nepreukázal normálnu distribúciu údajov. Rozdiely v hodnotení štúdia na UTV sme teda analyzovali pomocou neparametrického Mann-Whitney testu. Korelácie medzi jednotlivými oblasťami dotazníka a ďalšími premennými (čas prednášok, dĺžka prednášok, vek, pohlavie, študijný program) sme vyhodnocovali prostredníctvom Spearmanovho korelačného koeficientu (r). Reliabilitu sme hodnotili prostredníctvom Cronbach alfa koeficientu (α) s výsledkom $\alpha=0,87$, čo je možné považovať za akceptovateľnú hodnotu. Výsledky boli hodnotené na hladine štatistickej významnosti $p \leq 0,05$.

3. VÝSLEDKY

Hodnotenie štúdia na UTV.

Hodnotenie štúdia UTV sme analyzovali z hľadiska jednotlivých oblastí (Tab. I), ako aj na úrovni jednotlivých položiek v dotazníku (Tab. II). Najlepšie hodnotenou oblasťou bolo naplnenie očakávaní ($4,71 \pm 0,68$). Môžeme konštatovať, že vzdelávanie na UTV naplnilo očakávania až u 93,7%

Tabulka I: *Hodnotenie oblastí štúdia na UTV*

Hodnotená oblasť	m	SD
Naplnenie očakávaní	4,71	0,68
Priebeh prednášok na UTV a pripravenosť prednášajúcich	4,69	0,54
Technické a materiálno-didaktické zabezpečenie výučby	4,34	0,53
Spôsob odovzdávania informácií	4,32	0,54
Prínos štúdia na UTV	4,28	0,58
Dostupnosť a umiestnenie budovy vzdelávacej inštitúcie	4,04	0,75
Výklad učiva na prednáškach UTV	4,01	0,43

uchádzačov, čo môžeme vyhodnotiť ako nadpriemerne akceptovateľný výsledok. Najhoršie hodnotenou oblasťou bol výklad učiva ($4,01 \pm 0,43$), avšak priemerná hodnota a SD naznačujú uspokojivý výsledok.

Prvá oblasť reflektovala názor respondentov na prínos štúdia na UTV. Najlepšie hodnotenou položkou v tejto oblasti bola *Môj život je spestrený o nový zážitok* ($4,59 \pm 0,73$), ktorú pozitívne ohodnotilo až 94,7 % respondentov. Súčasne 93,7 % respondentov pozitívne ohodnotilo aj položku *Prehľbujem si vedomosti a poznatky, ktoré som už získal/a skôr* ($4,56 \pm 0,71$). Naopak medzi položky, ktoré respondenti ohodnotili ako najmenej prínosné v kontexte štúdia na UTV, patrili *Cítim sa menej osamelý* ($3,41 \pm 1,48$), hodnotené 55,8 % respondentov, a položky *Mám pocit, že môžem ešte niečo dokázať* ($4,08 \pm 1,05$), *Cítim sa v dobrej telesnej kondícii* ($4,08 \pm 0,93$), hodnotené 76,8 % respondentov. Druhá oblasť ilustrovala názor respondentov na priebeh prednášok na UTV a pripravenosť prednášajúceho. Ako najlepšie vyhodnotená položka bola tá, ktorá reflektovala prednášajúceho, a to *Pedagogické zručnosti a pripravenosť prednášajúceho* ($4,85 \pm 0,52$), ktorú pozitívne ohodnotilo až 97,9 % respondentov. Naopak, 84,2 % respondentov vyhodnotilo položku *Počet vyučujúcich hodín* ($4,33 \pm 1,21$), ako najhoršiu z danej oblasti. Tretia oblasť reflektovala názor respondentov na výklad učiva na prednáškach UTV. Až 97,9 % respondentov považovalo výklad učiva za *Zaujímavý* ($4,85 \pm 0,50$), 96,9 % respondentov zase za *Zrozumiteľný* ($4,76 \pm 0,59$). Podľa hodnotenia 36,9 % respondentov bol však výklad *Náročný* ($2,88 \pm 1,26$), čo môžeme považovať za najhoršie hodnotenú položku v danej oblasti. Štvrtá oblasť sa zameriavala na hodnotenie spokojnosti so spôsobom odovzdávania informácii. Najviac vyhovujúci spôsob odovzdávania informácii bol podľa 95,8 % respondentov *Klasický výklad formou prednášky* ($4,75 \pm 0,60$). Najmenej vyhovujúcim spôsobom odovzdávania informácii bol pre 66,3 % respondentov *Formou diskusie* ($3,79 \pm 1,19$). Piata oblasť odrážala názory respondentov na technické a materiálno-didaktické zabezpečenie výučby. Celkovo hodnotilo ako najlepšiu položku *Vyhovuje mi materiálne vybavenie v učebni (tabuľa, mikrofón...)* 94,7 % respondentov ($4,61 \pm 0,65$), avšak až 48,5 % respondentov uviedlo možnosť *Uvítal/a by som vybudovanie bezbariérového prístupu*, čo môžeme považovať zároveň za najhoršie hodnotenú položku v danej oblasti ($3,58 \pm 1,11$). Šiesta oblasť znázorňovala názory respondentov na dostupnosť a umiestnenie budovy vzdelávacej inštitúcie. Najlepšie hodnotenou položkou bolo *Informačné zdroje pre dobrú orientáciu v priestore školy sú zrozumiteľné a jasné* ($4,57 \pm 0,66$), ktorú pozitívne ohodnotilo až 92,7 % respondentov. Najhoršie

Tabuľka II: Hodnotenie jednotlivých položiek v Dotazníku hodnotenia štúdia UTV

	m	SD	%*
Prínos štúdia na UTV			
1. Získavam úplne nové informácie.	4,38	1,07	87,4
2. Prehlbujem si vedomosti a poznatky, ktoré som už získal/a skôr.	4,56	0,71	93,7
3. Štúdium mi vyplňa voľný čas.	4,17	1,15	80,0
4. Štúdium mi pomáha získať nové kontakty a priateľov.	4,40	0,99	85,3
5. Cítim sa menej osamelý.	3,41	1,48	55,8
6. Mám pocit, že môžem ešte niečo dokázať.	4,08	1,05	76,8
7. Môj život je spestrený o nový zážitok.	4,59	0,73	94,7
8. Lepšie sa orientujem v dnešnej dobe a viac jej rozumiem.	4,36	0,88	85,3
9. Cítim sa lepšie po psychickej stránke.	4,32	0,89	84,2
10. Cítim sa v dobrej telesnej kondícii.	4,08	0,93	76,8
11. Lepšie sa starám o svoje zdravie.	4,36	0,88	85,3
12. Pomáha zlepšovať moju pamäť.	4,65	0,68	92,6
Priebeh prednášok na UTV a pripravenosť prednášajúceho			
13. Počet vyučujúcich hodín.	4,33	1,21	84,2
14. Používanie vyučovacích pomôcok (modely, dataprojektor, tabuľa)	4,68	0,64	94,7
15. Pedagogické zručnosti a pripravenosť prednášajúceho.	4,85	0,52	97,9
16. Celková kvalita prednášok.	4,81	0,53	97,8
17. Prednášky splnili moje očakávania.	4,76	0,63	96,8
Výklad učiva na prednáškach UTV			
18. Zrozumiteľný	4,76	0,59	96,9
19. Nudný	1,39	0,96	6,3
20. Prehľadný	4,59	0,62	94,7
21. Náročný	2,88	1,26	36,9
22. Príliš rýchly	2,40	1,30	24,2

	m	SD	%*
23. Zaujímavý	4,85	0,50	97,9
Spôsob odovzdávania informácií			
24. Klasický výklad formou prednášky.	4,75	0,60	95,8
25. Formou diskusie.	3,79	1,19	66,3
26. Praktické precvičovanie zručností v laboratórnych podmienkach.	4,38	0,87	82,1
27. Získavanie poznatkov formou exkurzií.	4,35	0,96	82,1
Technické a materiálno-didaktické zabezpečenie			
28. Prístup do učební je bezproblémový.	4,68	0,84	92,7
29. Uvítal/a by som vybudovanie bezbariérového prístupu.	3,58	1,11	48,5
30. Vyhovuje mi prostredie v učebni.	4,42	0,94	90,6
31. Intenzita osvetlenia v učebni mi vyhovuje.	4,27	0,88	83,2
32. Vyhovuje mi usporiadanie a výška sedadiel.	4,01	1,30	74,7
33. Vyhovuje mi materiálne vybavenie v učebni (tabuľa, mikrofón..).	4,61	0,65	94,7
34. Počujem výklad prednášky vždy dobre.	4,58	0,73	91,6
35. Vidím na poznámky na tabuli/dataprojektore vždy dobre.	4,51	0,86	91,6
36. Mám bezproblémový prístup k materiálom na výučbu (skriptá, texty...).	4,43	0,85	86,3
Dostupnosť a umiestnenie budovy vzdelávacej inštitúcie			
37. Prístup a umiestnenie školy mi vyhovuje.	4,47	1,01	87,3
38. Zastávka verejnej hromadnej dopravy je v primeranej vzdialenosti od budovy školy.	3,59	1,30	56,6
39. Vyhovuje mi interval spojov verejnej hromadnej dopravy k začiatku a ku koncu vyučovania.	3,82	1,10	58,9
40. Počet parkovacích miest je dostatočný.	3,73	1,22	56,8
41. Informačné zdroje pre dobrú orientáciu v priestore školy sú zrozumiteľné a jasné.	4,57	0,66	92,7
Naplnenie očakávaní			
42. Vzdelávanie na UTV naplnilo moje očakávania.	4,71	0,68	93,7

hodnotenou položkou, a to 56,6 % respondentmi, bola *Zastávka verejnej hromadnej dopravy je v primeranej vzdialenosti od budovy školy* ($3,59 \pm 1,30$).

Z hľadiska zhodnotenia času, kedy prebiehali prednášky UTV, 87,4 % respondentov sa vyjadrilo, že im čas prednášok vyhovuje. V kontexte dĺžky prednášok (120 minút), pre 80,0 % respondentov bola dĺžka prednášok vyhovujúca.

Rozdiely v hodnotení štúdia na UTV na základe študijného programu, veku a pohlavia.

V kontexte analýzy rozdielov v hodnotení UTV sme sa zamerali na študijný program, vek a pohlavie. Boli identifikované signifikantné rozdiely v hodnotení dĺžky prednášok na základe typu študijného programu ($p=0,048$). Lepšie hodnotili dĺžku prednášok poslucháči programu Všeobecná medicína ($1,51 \pm 0,86$), v porovnaní s poslucháčmi programu Starostlivosť o seniorov ($1,20 \pm 0,61$). Signifikantné rozdiely na základe typu študijného programu neboli identifikované v hodnotení prínosu štúdia na UTV ($p=0,130$), v priebehu prednášok na UTV a pripravenosti prednášajúcich ($p=0,760$), vo výklade učiva na prednáškach UTV ($p=0,345$), v spôsobe odovzdávania informácií ($p=0,568$), v technickom a materiálno-didaktickom zabezpečení výučby ($p=0,234$), v dostupnosti a umiestnení budovy vzdelávacej inštitúcie ($p=0,597$), v čase prednášok ($p=0,966$), v naplnení očakávaní ($p=0,321$) a vo veku ($p=0,646$).

Signifikantné rozdiely na základe veku respondentov boli identifikované v hodnotení dostupnosti a umiestnenia budovy vzdelávacej inštitúcie ($p=0,024$). Lepšie hodnotili dostupnosť a umiestnenie budovy vzdelávacej inštitúcie respondenti do 65 rokov ($4,59 \pm 0,74$), v porovnaní s respondentmi staršími ako 65 rokov ($4,26 \pm 0,81$). Signifikantné rozdiely na základe veku neboli identifikované v hodnotení prínosu štúdia na UTV ($p=0,382$), v priebehu prednášok na UTV a pripravenosti prednášajúcich ($p=0,078$), vo výklade učiva na prednáškach UTV ($p=0,939$), v spôsobe odovzdávania informácií ($p=0,862$), v technickom a materiálno-didaktickom zabezpečení výučby ($p=0,815$), v čase prednášok ($p=0,144$), v dĺžke prednášok ($p=0,272$) a v naplnení očakávaní ($p=0,818$).

Boli identifikované signifikantné rozdiely na základe pohlavia respondentov v hodnotení prínosu štúdia na UTV ($p=0,000$), v priebehu prednášok na UTV a pripravenosti prednášajúcich ($p=0,006$), v dĺžke prednášok

($p=0,014$) a v naplnení očakávaní. Lepšie hodnotili prínos štúdia na UTV respondenti ženského pohlavia ($4,36 \pm 0,98$) v porovnaní s respondentmi mužského pohlavia ($4,06 \pm 1,12$). Podobne, lepšie hodnotili priebeh prednášok na UTV a pripravenosť prednášajúcich respondenti ženského pohlavia ($4,85 \pm 0,96$) v porovnaní s respondentmi mužského pohlavia ($4,58 \pm 1,32$). Dĺžka prednášok bola lepšie hodnotená respondentmi mužského pohlavia ($1,48 \pm 0,48$) v porovnaní s respondentmi ženského pohlavia ($1,16 \pm 0,85$). Naplnenie očakávaní bolo lepšie hodnotené respondentmi ženského pohlavia ($4,69 \pm 1,21$) v porovnaní s respondentmi mužského pohlavia ($4,48 \pm 1,36$). Signifikantné rozdiely na základe pohlavia neboli identifikované v hodnotení výkladu učiva na prednáškach UTV ($p=0,846$), v spôsobe odovzdávania informácií ($p=0,124$), v technickom a materiálno-didaktickom zabezpečení výučby ($p=0,058$), v dostupnosti a umiestnení budovy vzdelávacej inštitúcie ($p=0,355$) a v čase prednášok ($p=0,494$).

Hodnotenie závislosti medzi jednotlivými oblasťami dotazníka a vybranými premennými.

Korelácie medzi jednotlivými oblasťami dotazníka a ďalšími premennými boli vyhodnotené prostredníctvom Spearmanovho korelačného koeficientu (r). Štatisticky signifikantné slabé korelácie boli identifikované medzi hodnotením prínosu štúdia UTV a spôsobom odovzdávania informácií ($r=0,476$; $p=0,000$), technickým a materiálno-didaktickým zabezpečením výučby ($r=0,260$; $p=0,011$), dĺžkou prednášok ($r=-0,238$; $p=0,016$) a naplnením očakávaní ($r=0,370$; $p=0,000$). Štatisticky signifikantné slabé korelácie boli identifikované medzi hodnotením výkladu učiva na prednáškach UTV a dĺžkou prednášok ($r=0,229$; $p=0,034$), ale tiež medzi hodnotením spôsobu odovzdávania informácií a technickým a materiálno-didaktickým zabezpečením výučby ($r=0,336$; $p=0,001$) a naplnením očakávaní ($r=0,324$; $p=0,001$). Štatisticky signifikantné slabé korelácie boli identifikované aj medzi hodnotením technického a materiálno-didaktického zabezpečenia výučby a dostupnosťou a umiestnením budovy vzdelávacej inštitúcie ($r=0,420$; $p=0,000$) a naplnením očakávaní ($r=0,337$; $p=0,001$), avšak aj medzi hodnotením dostupnosti a umiestnenia budovy vzdelávacej inštitúcie a naplnením očakávaní ($r=0,214$; $p=0,037$). Štatisticky signifikantné slabé korelácie boli identifikované aj medzi hodnotením času a dĺžky prednášok ($r=0,343$; $p=0,000$) a medzi vekom a hodnotením času prednášky ($r=-0,215$; $p=0,023$).

4. DISKUSIA

Štúdium na UTV patrí k pomerne náročným formám vzdelávania seniorov na vysokoškolskej úrovni. Hlavným poslaním UTV je vytvoriť pre seniorov možnosť získať nové vedomosti, schopnosti a zručnosti. Hlavným cieľom štúdie bolo zistiť, ako poslucháči hodnotia štúdium na UTV a zároveň identifikovať rozdiely v hodnotení štúdia na UTV na základe študijného programu, veku a pohlavia.

Ako uvádzajú výsledky, najväčší prínos vidia respondenti v získavaní a prehľbovaní nových vedomostí a poznatkov a v nových zážitkoch. Podobne ako v iných štúdiách, aj u našich respondentov dominovali vedomosti a poznatky ako hlavný prínos štúdia na UTV (Verešová, 2014; Tallová & Petrová, 2016; Knapík, 2017;) a zároveň tvorili aj najčastejšiu motiváciu, prečo sa rozhodli študovať na UTV. Najsilnejším motívom štúdia bola snaha získať nové vedomosti. Tomu zodpovedal aj najoceňovanejší efekt štúdia - nadobudnuté poznatky, ktorému prisúdili respondenti mimoriadny prínos (Knapík, 2017). Ako uvádzajú Nováková & Lorenzová (2020), najčastejšie uvádzanou motiváciou u seniorov bola túžba ďalej sa vzdelávať, a to u 62 % poslucháčov. Šerák (2018) taktiež uvádza, že v individuálnom kontexte je hlavným prínosom rozvoj kognitívnych a fyzických funkcií, ktorý vo svojom dôsledku spomaľuje kontext starnutia a pôsobí preventívne proti rozvoju demencie alebo iných podôb regresie. Naopak, najmenej prínosný v absolvovaní štúdia na UTV bol pre poslucháčov sociálny aspekt, nakoľko položka *Cítim sa menej osamelý* dosiahla najnižšie hodnotenie ($3,41 \pm 1,48$) v danej oblasti. Podobný výsledok uvádzajú aj Nováková & Lorenzová (2020), pričom popisujú, že nadväzovanie nových vzťahov sa ukazuje ako menej dôležité. Naopak, výsledky niektorých výskumov poukazujú na dominanciu prínosu štúdia na UTV v sociálnej oblasti, ako je napríklad stretávanie sa s novými ľuďmi (Tallová & Petrová, 2016; Knapík, 2017; Kutnohorská & Telnarová, 2018).

Jedným z mnohých významných faktorov, ktoré ovplyvňujú efektivitu vzdelávania na UTV, je samotný prednášajúci alebo lektor. Na lektora, respektíve prednášajúceho vo vzdelávaní seniorov sú kladené relatívne vysoké nároky, ktoré súvisia so vzdelávaním vysoko špecifickej heterogénnej skupiny seniorov (Šerák, 2018). Pri hodnotení priebehu prednášok a samotných lektorov respondenti výrazne ocenili pripravenosť lektorov a ich pedagogické zručnosti. Až 97,9 % respondentov hodnotilo danú položku vysoko pozitívne. Aj keď respondenti ocenili pripravenosť a pedagogickú erudovanosť lektorov

prednášajúcich na UTV, je potrebné podotknúť, že v oblasti vzdelávania seniorov absentuje príprava a ďalší profesijný rozvoj lektorov so zameraním na špecifiká seniorského veku. Jednou z možností vzdelávania lektorov pre seniorské vzdelávanie je na našej UTV pri JLF UK tzv. profesionálny vzdelávací „inkubátor lektorov“ zameraný na zvýšenie profesionálnych zručností lektorov pôsobiacich na UTV pri JLF UK v Martine. Dôležitou súčasťou vzdelávacieho inkubátora je účasť lektorov prednášajúcich na UTV na školeniach a kurzoch zameraných na nové metódy a postupy vo vzdelávaní (Buchancová et al., 2017).

Špecifickosť vzdelávania seniorov spočíva najmä v heterogenite skupiny, v ktorej hlavnou premennou je vek, ale aj pohlavie, dosiahnuté vzdelanie, socioekonomický status, psychická a telesná zdatnosť, kognitívne schopnosti, záujmy a potreby poslucháča. Vo vyučovacom procese poslucháčov UTV je potrebné rešpektovať ich špecifiká, možnosti a limity (Bjursell, 2019; Špatenková & Směkalová, 2015). Preto sme sa pri hodnotení štúdia na UTV zamerali aj na hodnotenie didaktického hľadiska samotného vzdelávania poslucháčov UTV. Respondenti sa vyjadrovali k výkladu učiva na prednáškach UTV, k spôsobu odovzdávania informácií a k časovému aspektu prednášok. Pre väčšinu respondentov bol výklad učiva zaujímavý a zrozumiteľný. Za najlepší spôsob odovzdávania informácií považovali respondenti *Klasický výklad formou prednášky* ($4,75 \pm 0,60$) a tiež *Praktické precvičovanie zručností v laboratórnych podmienkach* ($4,38 \pm 0,87$). Pri hodnotení časového hľadiska výučby na UTV prejavili respondenti celkovú spokojnosť jednak s časom, kedy výučba prebieha, a tiež aj s dĺžkou výučby. Dosiahnuté výsledky sú odrazom dlhodobého pôsobenia „stabilných“ prednášajúcich na UTV, ich skúseností, ale aj ich vzdelávania v oblasti seniorského vzdelávania. Významným faktom, ktorý pozitívne ovplyvnil hodnotenie respondentov, je aj to, že na výučbe seniorov sa podieľajú vysokoškolsky vzdelaní pedagógovia fakulty, profesori, docenti, lekári a ďalší vedeckí pracovníci.

V súvislosti s fyzickými, psychickými a socioekonomickými zmenami, ktoré prináša seniorský vek, dochádza aj k nárastu prekážok alebo bariér vo vzdelávaní seniorov na UTV. Bariéry vo vzdelávaní seniorov sa netýkajú len účasti, respektíve neúčasti poslucháčov na výučbe, ale aj efektivity a kvality vyučovacieho procesu a zároveň aj celkovej spokojnosti poslucháčov UTV vo vzdelávaní seniorov (Šerák, 2014). Pri hodnotení položiek týkajúcich sa bariér vo vzdelávaní poslucháčov UTV, sa respondenti vyjadrovali najmä k situačným a inštitucionálnym prekážkam, ktoré môžu ovplyvňovať účasť

poslucháčov na vyučovacom procese a tiež efektivitu vyučovacieho procesu. Materiálno-technické zabezpečenie vyučovacieho procesu bolo z pohľadu respondentov uspokojivé, oceňovali najmä vybavenie učební ($4,61 \pm 0,65$) a bezproblémový prístup do učební ($4,68 \pm 0,84$). Skoro polovica respondentov (48,5%) by ale uvítala vybudovanie bezbariérového prístupu do inštitúcie. S daným výsledkom veľmi úzko súvisí aj fakt, že pre väčšinu respondentov je ďalšou prekážkou práve dostupnosť a vzdialenosť zástavky verejnej hromadnej dopravy. Uvedené výsledky poukazujú na dôležité oblasti prekonávania bariér týkajúce sa najmä prístupnosti budov a dopravnej prístupnosti. Ďalšími dôležitými oblasťami, ktoré môžu limitovať účasť seniorov na vzdelávaní na UTV, sú najmä prístupnosť informácií, priestorová organizácia, zmyslové podnety a didaktické aspekty (Drobný & Šeřák, 2016; Kutnohorská & Telnarová, 2018).

Na našej UTV pri JLF UK študujú poslucháči v dvoch študijných programoch a pri hodnotení štúdia na UTV boli zistené signifikantné rozdiely medzi týmito dvoma študijnými programami v hodnotení dĺžky prednášok, pričom poslucháči programu Všeobecná medicína boli s dĺžkou prednášky viac spokojní ako poslucháči programu Starostlivosť o seniorov. Skutočnosťou je fakt, že práve poslucháči programu Starostlivosť o seniorov neboli spokojní s dĺžkou prednášok najmä preto, že je tento program sčasti zameraný aj na praktickú výučbu a poslucháči by potrebovali viac času na precvičovanie a nácvik niektorých výkonov. Okrem toho prebiehala výučba v tomto študijnom programe v popoludňajších hodinách, čo môže tiež výrazne ovplyvniť hodnotenie prednášok. Práve nevhodným výberom času alebo neadekvátnou dĺžkou prednášky môžeme dopredu odradiť potencionálnych záujemcov, prípadne demotivovať súčasných poslucháčov (Drobný & Šeřák, 2016).

Pri analýze rozdielov v hodnotení štúdia na UTV boli zistené aj signifikantné rozdiely z hľadiska veku respondentov, ktoré sa týkali najmä dostupnosti a bariér vo vzdelávaní. S vekom sa výrazne znižuje fyzická mobilita. Pre vekovú kategóriu nad 65 rokov môže práve dostupnosť a umiestnenie vzdelávacích inštitúcií pôsobiť ako významná prekážka, ktorá bráni poslucháčom tejto vekovej kategórie v možnosti štúdia na UTV. Jednou z príčin môže byť znižovanie fyzickej mobility v súvislosti s rastúcim vekom (Hansen *et al.*, 2019).

Štúdium na UTV z hľadiska zastúpenia poslucháčov ženského a mužského pohlavia je charakteristické ženskou dominanciou. Viaceré výskumy v mnohých krajinách potvrdzujú, že ženy tvoria v priemere 70–80 %

poslucháčov UTV (Formosa, 2014; Kutnohorská & Telnarová, 2018; Gierszewski & Kluzowicz, 2021). Čo sa týka poslucháčov UTV pri JLF UK, taktiež prevažujú ženy, ale za posledných 10 rokov sa percento poslucháčov - mužov - zvýšilo z 11,6 % na 25,7 % (Buchancová a kol., 2017). Prevalencia žien v štúdiu na UTV môže byť podmienená ich lepším psychofyzickým stavom, psychosociálnymi zmenami, snahou aktívnejšie využiť voľný čas, väčšou potrebou sociálneho kontaktu s ľuďmi s podobnými záujmami (Russell, 2007; Gierszewski & Kluzowicz, 2021). Feminizácia prostredia UTV sa prejavila aj v rámci rozdielov pri hodnotení štúdia na UTV, u ktorých boli z hľadiska pohlavia zaznamenané signifikantné rozdiely vo viacerých oblastiach. Ženy, na rozdiel od mužov, lepšie hodnotili prínos štúdia na UTV, priebeh a dĺžku prednášok. Štúdium na UTV naplnilo ich očakávania viac ako u mužov.

Pri hodnotení závislosti medzi jednotlivými oblasťami dotazníka a vybranými premennými sme v rámci analýzy údajov a vyhodnocovania výsledkov zaznamenali štatisticky signifikantné slabé korelácie vo viacerých oblastiach, čo súvisí aj s dosiahnutou akceptovateľnou hodnotou reliability dotazníka.

Za limity našej štúdie môžeme považovať zámerný výber respondentov a realizáciu štúdie len v rámci jednej UTV a počas jedného akademického roka.

ZÁVER

Výsledky našej štúdie sa nedajú úplne zovšeobecniť a predkladaná štúdia má svoje limity. Môžeme ale potvrdiť, že vzdelávanie seniorov má v procese aktívneho starnutia významné miesto. UTV sú jednou z možností vzdelávania seniorov. V našej štúdii sme sa zamerali na hodnotenie štúdia na UTV samotnými poslucháčmi, a to vo viacerých oblastiach. Cieľom bolo zistiť ako sú poslucháči spokojní s obsahom, cieľmi, metódami, lektormi a samotným priebehom výučby. Najlepšie hodnotenou oblasťou bolo naplnenie očakávaní počas štúdia na UTV. Respondenti považujú za najväčší prínos vzdelávania na UTV získavanie a prehľbovanie nových vedomostí a nové zážitky. Respondenti výrazne ocenili pripravenosť lektorov a ich pedagogické zručnosti, čím sa potvrdzuje snaha o ďalší profesijný rozvoj lektorov na našej UTV pri JLF UK. V rámci hodnotenia štúdia sa respondenti vyjadrovali k situačným a inštitucionálnym prekážkam štúdia na UTV, pričom pre väčšinu respondentov bola prekážkou dostupnosť vzdelávacej inštitúcie a vzdialenosť zástavky verejnej hromadnej dopravy. Boli zistené signifikantné

rozdiely medzi dvoma študijnými programami v hodnotení dĺžky prednášok, pričom poslucháči programu Všeobecná medicína boli s dĺžkou prednášky viac spokojní ako poslucháči programu Starostlivosť o seniorov. Pri analýze výsledkov štúdie boli z hľadiska veku respondentov zistené signifikantné rozdiely, ktoré sa týkali najmä dostupnosti a bariér vo vzdelávaní na UTV. Z hľadiska pohlavia boli zaznamenané signifikantné rozdiely vo viacerých oblastiach, ženy, na rozdiel od mužov, lepšie hodnotili prínos štúdia na UTV, priebeh a dĺžku prednášok a štúdium na UTV naplnilo ich očakávania viac ako u mužov.

So starnutím populácie a zlepšením kvality zdravotnej starostlivosti sa nároky seniorov na život zmenili a svoju starobu chcú mnohí z nich tráviť aktívne, čo najkvalitnejšie a byť plnohodnotnými členmi spoločnosti. Seniori chcú „porozumieť dobe“, kompenzovať pokles svojej výkonnosti, kompenzovať svoje celoživotné zameranie dané zamestnaním alebo realizovať svoje koníčky a záujmy. Na to, aby bolo vzdelávanie seniorov efektívne a plnilo svoje ciele, je potrebné predkladané výsledky naďalej analyzovať a na základe analyzovaných zistení riešiť najmä oblasti, ktoré respondenti hodnotili skôr negatívne. Navrhovanými riešeniami a ich uvedením do praxe tak bude možné zabezpečiť kvalitné vzdelávanie seniorov. Na základe dosiahnutých výsledkov by sme chceli využívať dotazník k hodnoteniu štúdia na UTV aj v nasledujúcich rokoch štúdia na UTV, zabezpečovať tak spätnú väzbu a následne posilniť efektívnosť a kvalitu štúdia. Nami uvedené výsledky tak môžu byť východiskom pre ďalší výskum v oblasti vzdelávania seniorov na UTV.

LITERATÚRA

- Adamczyk, M. (2017). University of the Third Age – a Place of Social Participation and Active Aging. *Roczniki Nauk Społecznych*, 9(45), 73–87. <https://doi.org/10.18290/rns.2017.45.2-5>
- Bjursell, C. (2019). Inclusion in Education Later in Life: Why Older Adults Engage in Education Activities. *European Journal for Research on the Education and Learning of Adults*, 10(3), 215–230. <https://doi.org/10.3384/rela.2000-7426.rela20192>
- Buchancová, J., et al. (2017). Vzdelávanie na Univerzite tretieho veku pri JLF UK v Martine – prínos k aktívnemu starnutiu a kvalite života. In Tomášová, D., & Kováčová, K. *Univerzita tretieho veku miesto inšpirácie a vzájomného*

- učenia. Medzinárodná konferencia pri príležitosti 25. výročia založenia UTV v Košiciach (s. 13–21). Košice: Technická univerzita.
- Čepelka, O. (2019). Organized Learning as a Factor of Stimulation and Satisfaction in the Life of Older Adults. *Lifelong Learning - celoživotní vzdělávání*, 9(3), 23–42. <https://doi.org/10.11118/lifele20190903023>
- Čornaničová, R. (2007). *Edukácia seniorov*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- Drobný, T., & Šerák, M. (2016). Senioři v muzeu. Metodický materiál. Brno: Moravské zemské muzeum. Available from: http://www.mcmp.cz/fileadmin/user_upload/vzdelavani/metodicke_texty/MCMP_seniori_2017_web.pdf
- Formosa, M. (2014). Four Decades of Universities of the Third Age: Past, Present, Future. *Ageing and Society*, 34(1), 42–66. <https://doi.org/10.1017/S0144686X12000797>
- Gierszewski, D., & Kluzowicz, J. (2021). The Role of the University of the Third Age in Meeting the Needs of Older Adult Learners in Poland. *Gerontology & Geriatrics Education*, 42(3), 437–451. <https://doi.org/10.1080/02701960.2021.1871904>
- Gracová, D. (2014). Charakteristika systému edukácie seniorov v SR so zameraním na aktívne starnutie. In Krystoň, M., Šerák, M., & Tomczyk, Ł., *Nové trendy ve vzdělávání seniorů. Nowe trendy w edukacji seniorów*. (s. 9–30). Banská Bystrica – Praha – Kraków: AIVD. Available from: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/8597?locale-attribute=en>
- Hansen, J.R., et al. (2019). Barriers to Age-friendly Universities: Lessons from Osher Lifelong Learning Institute Demographics and Perceptions. *Gerontology & Geriatrics Education*, 40(2), 221–243. <https://doi.org/10.1080/02701960.2019.1572003>
- Határ, C. (2014). *Geragogika: Vybrané kapitoly z teórie a metodiky edukácie seniorov*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.
- Hegyí, L. et al. (2012). *Sociálna gerontológia*. Bratislava: Herba.
- Hošnjak, A.M., et al. (2020). Development Strategies in the Field of Lifelong Learning of Older Adults. *Acta Medica Martiniana*, 20(3), 122–132. <https://doi.org/10.2478/acm-2020-0014>
- Knapík, J. (2017). Význam štúdia na univerzite tretieho veku v živote seniorov. In Husár, J., et al., *Nová sociálna edukácia človeka VI. Medzinárodná interdisciplinárna vedecká konferencia* (s.193–207). Prešov: PU. Available from: https://www.prohuman.sk/files/Zbornik_NSE_VI_2017.pdf
- Krystoň, M., Šerák, M., & Tomczyk, Ł. (2014). WSTĘP. In Krystoň, M., Šerák, M., & Tomczyk, Ł., *Nové trendy ve vzdělávání seniorů. Nowe trendy*

- w edukacji seniorów. (s.7-8). Banská Bystrica – Praha – Kraków: AIVD. Available from: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/8597?locale-attribute=en>
- Kutnohorská, J., & Telnarová, Z. (2018). Vzdelávaní seniorů jako součást zdravého životního stylu. Senior's Education as an Element of the Healthy life Style. *Zdravotnícke listy*, 6(4), 18–24. Available from: https://zl.tnuni.sk/fileadmin/Archiv/2018/2018-6.c.4/ZL_2018_6_4_04_Kutnohorska.pdf.
- MINEDU 2019. Available from: <https://www.minedu.sk/statna-tajomnicka-odovzdala-ocenenia-zakladajucim-clenom-asociacie-univerzit-tretieho-veku-na-slovensku/>
- Nováková, D., & Lorenzová, J. (2020). Motivation of Seniors to Learn at the Universities of the Third Age. *Sociální pedagogika/Social Education*, 8(2), 71–83. <https://doi.org/10.7441/soced.2020.08.02.05>
- Ondráková, J. (2012). *Vzdělávání seniorů a jeho specifika*. Červený Kostelec: Pavel Mervart.
- Průcha, J., & Veteška, J. (2014). *Andragogický slovník*. Praha: Grada.
- Russell, C. (2007). What Do Older Women and Men Want? Gender Differences in the 'Lived Experience' of Aging. *Current Sociology*, 55(4), 173–192. <https://doi.org/10.1177/0011392107073300>
- Selecký a kol. (2014). *Univerzity tretieho veku na Slovensku*. Zvolen. Technická univerzita.
- Šerák, M. (2014). Vybrané institucionální bariéry a jejich role v procesu edukace starších dospělých. In Krystoň, M., Šerák, M., & Tomczyk, Ł., *Nové trendy ve vzdělávání seniorů. Nowe trendy w edukacji seniorów*. (s.63–72). Banská Bystrica – Praha – Kraków: AIVD. Available from: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/8597?locale-attribute=en>
- Šerák, M. (2018). *Role univerzit třetího věku v širších edukačních i sociálních kontextech*. Metodický portál RVP.CZ. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/21747/role-univerzit-tretiho-veku-v-sirsih-edukacnich-i-socialnich-kontextech.html/>
- Špatěnková, N., & Smékalová, L. (2015). *Edukace seniorů: geragogika a gerontodidaktika*. Praha: Grada.
- Tallová, B., & Petrová, A. (2016). Vybraná specifika institucionálního vzdělávání seniorů a charakteristika účastníků tohoto vzdělávání. In Tomczyk, Ł., & Špatěnková, N., & Határ, C. *Edukacja seniorów w różnych perspektywach, uwarunkowaniach oraz doświadczeniach* (s. 89–107).

- Kraków – Nitra – Olomouc. Available from: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/10188>
- Verešová, M., *et al.* (2014). *Zvyšovanie kvality ďalšieho vzdelávania seniorov na univerzite tretieho veku*. Nitra: UKF.
- Veteška, J. (2016). *Gerontagogika: psychologicko-andragogická špecifika edukácie a aktivizácie seniorů*. Praha: Česká andragogická společnost.
- World Report on Ageing and Health*. (2015). Available from: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/186463/9789240694811_eng.pdf;jsessionid=0D89F57C268548A06FF345C7933BF752?sequence=1.

Kontakt

Mgr. Mária Zanovitová, PhD.: maria.zanovitova@uniba.sk
Mgr. Dominika Kalánková, PhD.: kalankova1@uniba.sk
Mgr. Martina Lepiešová, PhD.: martina.lepiesova@uniba.sk
Mgr. Ivan Farský, PhD.: ivan.farsky@uniba.sk

This work is licensed under a Creative Commons
Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0
(CC BY-NC-ND 4.0) International License

